

Vakinhoud en didactiek I

A.L. Blom

P.M. Murre

Voorjaar 2026

Aanleiding

Alle startende docenten in het reformatorisch voortgezet onderwijs volgen de cursus Weten en Belijden. Deze cursus gaat in op de vraag hoe de reformatorische identiteit van de school vorm krijgt in de praktijk van de docent. M.i.v. cursusjaar 2023-24 maakt de module Vakinhoud en didactiek deel uit van deze cursus. Deze module is ontworpen vanuit het lectoraat Schoolvakken en didactiek, en bedoeld om deelnemers te ondersteunen bij de doorwerking van de christelijke identiteit in de lessen die zij geven.

Onderzoek

Het onderzoek is gedaan onder deelnemers van het eerste cohort (voorjaar 2024) en richtte zich met name op het effect van de module, uit te splitsen in de vorm van de module en de inhoud van de module. Hoewel de vorming van leerlingen in christelijke zin uiteindelijk het doel is, is daar vanwege randvoorwaarden van het onderzoek beperkt aandacht aan besteed.

De module was als volgt opgezet: Op een centrale startbijeenkomst met enkele tientallen deelnemers van veelal meer dan één school werd het thema d.m.v. een lezing geïntroduceerd, gevolgd door een eerste reflectie t.a.v. het eigen vak. De drie bijeenkomsten daarna vonden in een kleinere groep binnen de eigen school plaats. Daarin werd eerst aan een lesontwerp met een christelijk perspectief gewerkt, werd de ontworpen les binnen het tijdsbestek van de module ook gegeven, en werden op de laatste bijeenkomst de lesontwerpen met de bevindingen uit de praktijk aan de groep gepresenteerd. Tussen de bijeenkomsten door werd geen huiswerk van de deelnemers verwacht. Hiermee bevat de module elementen van een PLG (professionele leergemeenschap), maar is hij een stuk kleinschaliger. Elementen van 'lesson study' zijn ook herkenbaar in de opzet.

Voor het onderzoek zijn rondom de module de volgende data verzameld:

- Vragenlijsten aan het begin, tijdens en na afloop van de module.
- Lesontwerpen.
- Leerlingevaluaties n.a.v. een uitgevoerd lesontwerp.

Deelname aan het kwalitatieve onderzoek was vrijwillig. Dat betekent dat de vragenlijsten wel door alle deelnemers zijn ingevuld, maar de lesontwerpen door 30 deelnemers met de onderzoekers zijn gedeeld. Bij een selectie van acht lessen zijn ook de leerlingevaluaties geanalyseerd.

Zowel voor de inhoud van de module als voor het onderzoek (m.n. bij de inhoudelijke analyse van lesontwerpen) speelde de Didactische Diamant een belangrijke rol.

Resultaten

Een grote meerderheid van de deelnemers gaf aan dat de module voor hen effect heeft gehad. Verschillende elementen kwamen daarbij naar voren. Wat de vorm betreft werd de ruime mogelijkheid voor intervisie gewaardeerd, waardoor deelnemers veel tips en handvatten voor de eigen praktijk konden opdoen. Er heerste achteraf veelal tevredenheid over de ontworpen les. Daarmee hebben we het behalve over vorm ook al over inhoud. Wat die inhoud betreft werd verder (hernieuwde) aandacht voor de noodzaak en/of de mogelijkheden van een christelijk perspectief in de les genoemd. De Didactische Diamant werd daarbij als hulpmiddel positief gewaardeerd.

In de lesontwerpen werd vrijwel zonder uitzondering een christelijk perspectief zichtbaar. De inhoud van de module komt dus over en wordt daadwerkelijk in de praktijk omgezet. Daarbij viel op dat de meerderheid voor een expliciet christelijke boodschap ging, terwijl andere didactische principes uit de Didactische Diamant (dan gaat het vooral om principes 3 t/m 5) minder aandacht kregen. Leerlingen waardeerden de lessen positief, hoewel niet zichtbaar beter dan anders, en de vormende of expliciet christelijke boodschap van de les kwam veelal duidelijk over.

Vervolg

Ook als een soort gecombineerde en verkorte vorm van PLG en lesson study had deze module duidelijk effect als het gaat om aandacht en handvatten voor een christelijk perspectief in de les. Tegelijk geldt na deze korte module des te meer dat blijvende aandacht voor het onderwerp nodig is om de lespraktijk dieper, breder en structureel te beïnvloeden.

Het onderzoek bij dit eerste cohort was verkennend en wat het kwalitatieve deel betreft op basis van een beperkte hoeveelheid data. Hier en daar is aanleiding gevonden voor een kleine aanpassing van de module, maar zeker inhoudelijk kan deze intact blijven. Om meer inzicht te krijgen in het precieze effect op deelnemers en hun leerlingen is verder onderzoek naar ontworpen lessen en uitwerking in de praktijk aan te bevelen en is er ook het voornemen dat uit te voeren. Bijkomstige opbrengst kan zijn dat goede lesontwerpen ter inspiratie van vakgenoten breder gedeeld worden.

De Didactische Diamant:

Zeven principes voor een christelijke vakles

- 1** Doe meer met minder
- 2** Gebruik scharnierpunten
- 3** Ga voor authentiek en onbe'middel'd
- 4** Cultiveer aandacht
- 5** Betrek de gehele mens/leerling
- 6** Bevorder het goede, zoals verwondering, schoonheid, hoop en verlossing
- 7** Ga in tegen het kwade, zoals chaos, leegte, ondeugden, zonde